

DOGFEN BRIFFIO AR YR ASESIAD O'R BOBLOGAETH: TRAIS YN ERBYN MENYWOD, CAM-DRIN DOMESTIG A THRAIS RHYWIOL

1. Cyflwyniad

Drwy brosiect Deall ein Cymunedau, mae gwasanaethau cyhoeddus yn magu dealltwriaeth well o'r pethau da am gymunedau, yr hyn sydd o bwys i bobl a sut gall eu profiadau a'r hyn sydd ganddynt i'w gynnig ein helpu i gynllunio a darparu gwasanaethau.

Mae Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) wedi'i rhoi ar waith i sicrhau bod gwasanaethau cyhoeddus yn gwneud popeth y gallant i gefnogi pobl sy'n defnyddio gwasanaethau gofal a chefnogaeth i ddweud eu dweud a chymryd rhan wrth reoli eu llesiant eu hunain. Mae'r Ddeddf yn golygu y bydd angen i wasanaethau cyhoeddus sicrhau bod y gefnogaeth iawn ar gael i'r bobl y mae ei hangen arnynt ar yr adeg iawn ac yn y ffordd iawn.

O dan y Ddeddf hon, rhaid i wasanaethau cyhoeddus gynnal a chyhoeddi Asesiad Poblogaeth, sy'n edrych ar:

- yr anghenion gofal a chefnogaeth, ac anghenion cefnogaeth gofalwr;
- i ba raddau nad yw'r anghenion hynny'n cael eu diwallu;
- ystod a lefel y gwasanaethau sydd eu hangen i ddiwallu'r anghenion hynny; ac
- sut y cyflwynir gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg.

Yng Nghwm Taf, rydym wedi bod yn casglu llawer o wybodaeth ar gyfer yr Asesiad, gan y bobl sy'n gwneud penderfyniadau polisi a chomisiynu am wasanaethau, y bobl sy'n darparu gwasanaethau a'r bobl sy'n derbyn gwasanaethau. Er mwyn edrych ar yr holl wybodaeth hon mewn ffordd drefnus, defnyddiwyd saith 'thema' y Ddeddf;

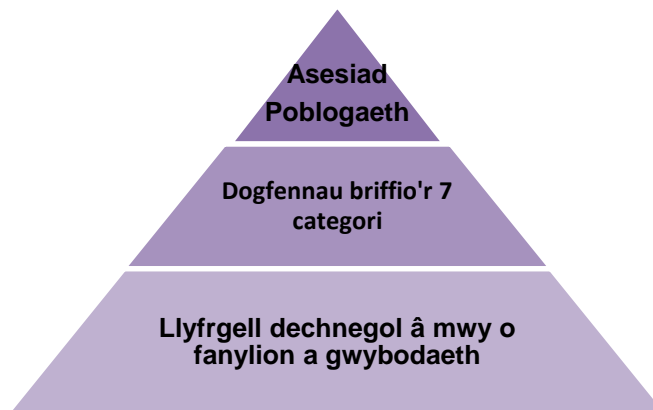
- Gofalwyr;
- Plant a phobl ifanc;
- Anabledd dysgu;
- Iechyd meddwl;
- Pobl hŷn;
- Anabledd corfforol a nam ar y synhwyrau;

- **Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol.**

Yna, treuliwyd amser yn siarad â'r bobl hyn am y penawdau a ddaeth i'r amlwg o dan y themâu hyn ac yn meddwl am sut maent yn effeithio ar bobl a'r hyn y gallwn ni, fel gwasanaethau cyhoeddus, ei wneud i ddiwallu anghenion pobl sy'n defnyddio ein gwasanaethau, yn y ffordd orau bosibl, nawr ac yn y dyfodol.

Mae crynodeb o'r penawdau sy'n ymwneud â Thrais yn Erbyn Menywod, Trais Domestig a Thrais Rhywiol wedi'u cynnwys yn y ddogfen hon. Mae'r ddogfen yn dangos sut mae'r penawdau Trais yn erbyn Menywod, Trais Domestig a Thrais Rhywiol yn cyd-fynd â'r 'darlun mwy' a'r negeseuon allweddol sy'n ymwneud â'r *holl* themâu a'r hyn rydym yn ei wneud ar hyn o bryd a/neu'r hyn y gallwn ei wneud i ymdrin â'r penawdau hyn.

Mae'r adroddiad Asesiad Poblogaeth cyffredinol yn cynnwys y brif wybodaeth ar draws yr holl themâu.

Mae'r triogl yn dangos rhannau gwahanol ein gwaith sydd, gyda'i gilydd, yn creu Adroddiad Asesiad Cwm Taf. Cefnogir pob lefel o'r Asesiad hwn gan lefel fanylach o ddata a gwybodaeth. Lluniwyd yr Adroddiad Asesiad fel hyn fel y gall pob darllenydd archwilio'r wybodaeth rydym wedi'i chasglu a'i dadansoddi mor fanwl ag yr hoffent a gallant ddilyn meysydd diddordeb penodol. Mae'r holl wybodaeth a gasglwyd drwy gydol y prosiect i lywio'r penawdau yn y ddogfen friffio hon hefyd ar gael mewn llyfrgell ar-lein.

2. Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol

At ddibenion y bennod hwn mae'r diffiniadau canlynol yn gymwys:

- mae “*cam-drin*” yn golygu cam-drin corfforol, rhywiol, seicolegol, emosiynol neu ariannol.
- mae “*cam-drin domestig*” yn golygu cam-drin lle mae'r dioddefwr yn gysylltiedig â'r camdriniwr, neu wedi bod yn gysylltiedig â'r camdriniwr.
- mae “*trais rhywiol*” yn golygu camfanteisio'n rhywiol, aflonyddwch rhywiol, neu fygythiadau o drais o natur rhywiol.
- mae “*trais yn erbyn menywod*” yn golygu:
 - trais, bygwth trais neu aflonyddu sy'n codi'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol o werthoedd, cred neu arferion sy'n ymwneud â rhywedd neu gyfeiriadedd rhywiol;
 - anffurfio organau cenhedlu benywod;
 - gorfodi person i gymryd rhan mewn seremoni briodas grefyddol neu sifil.

3. Y sefyllfa bresennol yng Nghwm Taf

Y brif ddogfen sy'n pennu'r cyfeiriad ar gyfer y gwasanaethau hyn yw'r Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru).

Bydd y Cynghorau a'r Bwrdd Iechyd Prifysgol yn datblygu strategaeth leol ar y cyd sy'n cyflawni'r blaenoriaethau cenedlaethol hyn. Er enghraifft, bydd angen i'r strategaeth leol nodi sut rydym yn datblygu ac yn gweithredu dull addysg gyfan o ran mynd i'r afael â VAWDASV mewn ysgolion a'r Fframwaith Hyfforddi Cenedlaethol ar gyfer VAWDASV (sy'n amlinellu lefel yr hyfforddiant mae'n ofynnol i weithwyr proffesiynol ei chyflawni).

Dyma'r tair thema allweddol:

- Atal – sut rydym yn atal VAWDASV rhag digwydd yn y lle cyntaf,
- Diogelu – sut rydym yn diogelu dioddefwyr a'u teuluoedd rhag mwy o drais,
- Cefnogaeth – sut rydym yn cefnogi dioddefwyr a'u teuluoedd yr effeithir arnynt gan drais.

Yng Nghwm Taf mae gennym amrywiaeth o wasanaethau i gefnogi dioddefwyr a theuluoedd. Rydym wedi dechrau gweithio gyda'r rhai sy'n gyfrifol am drais. Fodd bynnag, mae angen i ni wneud mwy o waith ar atal trais rhag digwydd yn y lle cyntaf.

4. Penawdau

Mae angen i bobl gael eu grymuso i roi gwybod am achosion o drais a manteisio ar y gwasanaethau sydd ar gael.

Mae llawer o ddiodefwyr nad ydynt yn rhoi gwybod am y trais neu'r cam-drin y maent yn eu profi. Mae llawer o bobl sy'n rhoi gwybod am ddigwyddiadau i'r heddlu neu asiantaethau eraill nad ydynt yn mynd ymlaen i fanteisio ar y gefnogaeth a gynigir. Mae'r gwasanaethau sy'n darparu yn aml yn helpu'r rhai sy'n wynebu'r perygl mwyaf yn bennaf ac mae llai o gefnogaeth ar gael i eraill.

Mae hyn yn golygu bod llawer o ddiodefwyr trais a cham-drin nad ydynt yn cael eu clywed ac nad ydynt yn cael llawer o gefnogaeth, os o gwbl. Mae angen inni sicrhau bod diodefwyr yn cael eu hysbysu am y gwasanaethau sydd ar gael. Mae angen inni sicrhau y gall diodefwyr gael mynediad hawdd at y gwasanaethau a ddarperir gennym a'u bod yn deall nad oes yn rhaid iddynt roi gwybod i'r Heddlu. Mae angen inni ddarparu gwasanaethau sy'n diwallu anghenion yr holl ddiodefwyr ac nid dim ond y rhai sy'n wynebu'r risg fwyaf.

Er mwyn gwneud hyn mae angen i'n staff sicrhau bod pob cyswllt yn cyfrif, pa bynnag wasanaeth maent yn gweithio ynddo. Os ydynt yn teimlo y gall rhywun fod yn ddiodefwyr trais neu gam-drin rhaid iddynt fod yn ddigon hyderus i ofyn y cwestiwn a gweithredu ar y wybodaeth a dderbyniant. Mae angen ailgynllunio ein gwasanaethau i sicrhau y gallwn ymateb mor gynnar â phosibl cyn i'r sefyllfa waethygu. Mae angen hyfforddi ein staff i gyflwyno'r dull newydd hwn.

Mae angen i wasanaethau ddiwallu anghenion Pob grŵp yn ein cymunedau.

Mae'r wybodaeth sydd gennym am bobl sy'n defnyddio ein gwasanaethau yn awgrymu nad ydym yn diwallu anghenion rhai grwpiau yn ein cymunedau. Er enghraifft, nid oes unrhyw wasanaethau a ddarperir yn benodol i ddynion. Yn hanesyddol mae ein gwasanaethau wedi'u cynllunio i ddiwallu anghenion menywod yn hytrach na chymunedau mwy amrywiol heddiw. Wrth i wasanaethau ar gyfer cam-drin domestig gael eu hymestyn, nid yw hyn wedi bod yn wir ar gyfer diodefwyr cam-drin rhywiol.

Golyga hyn bod bylchau yn ein gwasanaethau ac ni ddarperir ar gyfer rhai grwpiau. Mae angen inni sicrhau bod ein gwasanaethau yn cyrraedd pawb y mae eu hangen arnynt. Er mwyn gwneud hyn pan fyddwn yn cynllunio ein gwasanaethau rhaid inni sicrhau bod anghenion dynion yn cael eu cydnabod ac yr ymatebir i'r anghenion hyn yn briodol. Mae angen inni gydnabod bod gan grwpiau gwahanol yn ein cymunedau

anghenion penodol ac mae angen i'n gwasanaethau ymateb i'r anghenion hynny yn unol â hynny.

Mae angen i wasanaethau gydweithio i fynd i'r afael â'r problemau sylfaenol sy'n arwain at drais.

Mae llawer o bobl sy'n cael mynediad i'n gwasanaethau yn profi amrywiaeth o broblemau fel camddefnyddio sylweddau neu iechyd meddwl gwael a gallant fod yn hysbys i wasanaethau eraill. Gall y rhain fod yn achosi neu'n cyfrannu at y trais neu'r cam-drin y maent yn eu profi ac ni ddylid mynd i'r afael â hwy ar eu pennau eu hunain.

Os na fyddwn yn cydweithio i fynd i'r afael â holl achosion sylfaenol trais a cham-drin, mae'n annhebygol y bydd unrhyw welliant yn para. Mae angen i wasanaethau gael eu cynllunio o amgylch cefnogi pobl a theuluoedd yn hytrach nag o amgylch mynd i'r afael â materion unigol. Er mwyn gwneud hyn mae angen inni fod yn fwy hyblyg o ran sut mae ein gwasanaethau yn cael eu cyllido a'u trefnu er mwyn cydgysylltu amrywiaeth o ddarpariaeth.

Mae angen i wasanaethau ddiogelu a chefnogi plant mewn teuluoedd lle mae trais a cham-drin yn digwydd.

Mae'r wybodaeth sydd gennym o'n gwasanaethau yn dweud wrthym bod plant yn bresennol yn y rhan fwyaf o gartrefi lle rydym yn cefnogi dioddefwr trais neu gam-drin. Mae plant sy'n gweld cam-drin domestig neu'n cael profiad ohono yn fwy tebygol o brofi problemau yn ddiweddarach mewn bywyd.

Mae angen inni ddarparu mwy o wasanaethau i gefnogi plant yn uniongyrchol lle mae trais neu gam-drin domestig yn digwydd yn eu teulu neu iddynt hwy yn uniongyrchol. Mae angen inni weithio gydag ysgolion i sicrhau bod plant yn gwybod mor gynnar â phosibl beth yw perthynas iach a sut i roi gwybod am broblemau pan maent yn profi trais neu gam-drin.

Dylai pobl sy'n defnyddio ein gwasanaethau ddweud wrthym beth sydd angen iddynt ei wybod a sut y gallwn wneud yn well.

Nid yw'r bobl sy'n defnyddio ein gwasanaethau yn cymryd rhan yn rheolaidd wrth ddweud wrthym beth maent yn ei ddymuno neu sut y dylem ddiwallu eu hanghenion. Golyga hyn bod gwasanaethau'n cael eu cynllunio gan weithwyr proffesiynol sy'n credu eu bod yn gwybod yr hyn sydd ei angen ar bobl heb gael eu hysbysu gan y bobl a fydd yn defnyddio'r gwasanaeth yn y pen draw.

Mae angen inni ddod o hyd i ffordd o gael sgwrs â phobl sy'n eu galluogi i lywio'r ffordd rydym yn cynllunio ac yn darparu ein gwasanaethau.

5. Cysylltiadau â phenawdau eraill a themâu cyffredin

Nid yw'r pethau sy'n effeithio ar bobl sy'n dioddef Trais yn erbyn Menywod, Trais Domestig a Thrais Rhywiol yn annibynnol. Mae'r un pethau'n debygol o effeithio ar bobl eraill sy'n defnyddio gwasanaethau gofal a chefnogaeth, ond nad ydynt yn ddiodefwyr trais neu gam-drin. Yn yr un modd, ceir penawdau a themâu cyffredin eraill a fydd yn effeithio ar bobl sy'n ddiodefwyr trais a cham-drin, ond na fyddant yn gysylltiedig â'r trais a'r cam-drin hynny. Dyma rai o'r themâu cyffredin:

- Mae angen inni allu defnyddio gwybodaeth rhwng gwasanaethau ac ar draws sefydliadau mewn ffordd fwy deallus i lywio'n well sut mae ein gwasanaethau yn cael eu cynllunio a'u darparu; i'n galluogi i nodi pobl sy'n agored i niwed ac y mae angen cefnogaeth arnynt a darparu pecyn cydgysylltiedig o wasanaethau.
- Mae angen i ddiodefwyr trais a cham-drin fod yn fwy ymwybodol o'r gwasanaethau sydd ar gael er mwyn iddynt allu cael mynediad i wybodaeth, cyngor a chymorth pan fydd eu hangen arnynt.
- Mae angen i wasanaethau a sefydliadau weithio'n well gyda'i gilydd a darparu dull cydgysylltiedig er mwyn rhoi cefnogaeth effeithiol i deuluoedd.
- Mae trefniadau cyllido yn aml yn fregus ac yn dibynnu ar grantiau allanol. Mae llawer o anghenion heb eu diwallu. Mae angen inni drefnu a rheoli ein hadnoddau mewn ffordd wahanol ar draws ein gwasanaethau a'n sefydliadau er mwyn darparu gwasanaethau cynaliadwy.

6. Cyfeiriadau

[Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol \(Cymru\) 2015](#)
[Strategaeth Genedlaethol ar Drais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol](#)

Fframwaith ar gyfer cyflawni 2016 - 2021

[Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015](#)

[Deddf Tai \(Cymru\) 2014](#)

[Deddf Rhentu Cartrefi \(Cymru\) 2016](#)

Llywodraeth y DU, [Ending Violence against Women and Girls Strategy 2016-2020](#)

[Deddf Troseddau Difrifol 2015](#).

Cyngor Ewrop, [Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence](#) ('Confensiwn Istanbul')

Y Cenhedloedd Unedig, [The Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women \(CEDAW\)](#)

Cyngor Ewrop, [Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol](#)

Llywodraeth Cymru, [Dull Addysg Gyfan o Ymdrin â Thrais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yng Nghymru](#)

Llywodraeth Cymru, [Fframwaith Hyfforddi Cenedlaethol ar drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol](#)

Ffynonellau data lleol

Map Gwasanaeth VAWDASV Cwm Taf